

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра українознавства

О.М. Романуха

**МОДЕЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ
ПРОЦЕСІВ**

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

**Кривий Ріг
2017**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра українознавства

О.М. Романуха

**МОДЕЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ
ПРОЦЕСІВ**

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри українознавства
Протокол № 1
від “29” серпня 2017 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол №1
від “09” вересня 2017 р.

**Кривий Ріг
2017**

УДК 316.4-047.58(072)

Р 69

Рецензенти:

І.В. Шульженко – канд. юрид. наук, доцент;
Д.П. Шапран - канд. філол. наук, доцент.

Романуха О.М.

Р 69 Моделювання суспільно-історичних процесів: метод. рек. до вивч. дисц. / О.М. Романуха ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. українознавства. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. – 41 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів всіх форм навчання і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни. Методичні рекомендації містять перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

УДК 316.4-047.58(072)

© Романуха О.М., 2017

© Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	17
Змістовий модуль 1. Роль моделювання у науці та пізнанні. Види моделювання	
Змістовий модуль 2. Приклади застосування моделювання в історії та суспільстві	
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	21
Змістовий модуль 1. Роль моделювання у науці та пізнанні. Види моделювання	
Змістовий модуль 2. Приклади застосування моделювання в історії та суспільстві	

ВСТУП

Використання моделювання як методу дослідження окремих соціальних сегментів і соціальних структур суспільства є досить новою науковою проблематикою. Сьогодні значимість даного методу при створенні соціальних прогнозів і проектів важно переоцінити. Проте, застосування моделювання як методу науки в рамках суспільствознавства має певну специфіку. І дуже важливо усвідомлювати, що калькована екстраполяція моделювання з галузі математичних і технічних наук на сферу соціальної філософії не адекватна й неправомірна. Тому що моделювання суспільства і його компонентів як об'єктів соціального пізнання, що володіють певною своєрідністю і, що дуже важливо, якісною відмінністю від всіх фізичних, технічних і біологічних об'єктів, вимагає не стільки знань математичних алгоритмів, скільки філософського розуміння, інтуїції, здатності розкривати внутрішню логіку й проникати в сутність розвитку конкретних соціальних феноменів і процесів.

Метою дисципліни «Моделювання суспільно-історичних процесів» є надання знань про сутність процесів моделювання та вироблення практичних навичок прогнозування особливостей розвитку суспільно-історичних процесів, їх об'єктивну зумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежності.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **компетенції:**

знання і розуміння:

- матеріалу з усіх періодів історії української державності та культури
- факти, дати, персоналії
- географічне розташування міст, районів проживання та розселення різноманітних етнічних груп
- лінії проходження кордонів української держави в минулому та сьогодні
- особливості військових баталій різних часів
- причини, суть та наслідки найбільш важливих суспільно-політичних подій (реформи, революції).

застосування знань і розуміння:

- вміти орієнтуватися в історичному матеріалі використовуючи причинно-наслідковий принцип
- вміти аналізувати та зіставляти історичні процеси, що відбувалися на території України з іншими подіями всесвітньої історії
- працювати з картою, ідентифікувати історичні персоналії, об'єкти культурної спадщини

формування суджень:

- здатність визначити структуру історичного процесу, критерії і показники еволюції суспільства
- здатність моделювати суспільно-історичний розвиток
- здатність аналізувати регіональні особливості історичного процесу

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова/вибіркова дисципліна	Обов'язкова
Семестр	7
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Кількість модулів	1
Лекції, годин	26
Практичні/Семінарські, годин	39
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	51
Тижневих годин для денної форми навчання:	4
аудиторних	1,5
самостійна робота студента	2,5
Вид контролю	Залік

1. Ціль та завдання дисципліни

Ціль: вироблення практичних навичок прогнозування особливостей розвитку суспільно-історичних процесів, їх об'єктивну зумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежності.

Завдання: з'ясувати сутність моделювання суспільно-політичного розвитку, пізнати особливості методик та підходів моделювання, прогнозування загальносвітового суспільно-історичного розвитку. Здобути навички моделювання суспільно-історичних процесів, використовувати факти, дати, персоналії, різні дані для побудови перспективної моделі розвитку, уміння бачити взаємозв'язок між минулим та майбутнім і його можливі варіанти розвитку. Навчитися орієнтуватися в суспільно-історичних процесах використовуючи причинно-наслідковий принцип, аналізувати та зіставляти історичні процеси, що відбувалися з особливостями суспільної еволюції, працювати з статистичними, соціологічними даними, знатися на концепціях суспільно-історичного та культурного розвитку.

2. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб.	сам. робота		л	п	лаб.	сам. робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи суспільно-історичного моделювання										
Тема 1. Роль моделювання у науці та пізнанні. Види моделювання	8	2	2		4					
Тема 2. Приклади застосування моделювання в історії та суспільстві	10	2	2		6					
Разом за змістовим модулем 1	18	4	4		10					
Змістовий модуль 2. Моделювання суспільно-історичних процесів										
Тема 1. Економічне моделювання історії (майбутнього)	12	4	2		6					
Тема 2. Політичне моделювання історії (майбутнього)	13	4	2		7					
Тема 3. Суспільно-демографічне моделювання історії (майбутнього)	13	4	2		7					
Тема 4. Культурне	12	4	1		7					

моделювання історії (майбутнього)											
Тема 5. Особистість – суспільство. Моделі взаємовідносин та розвитку	10	2	1		7						
Тема 6. Моделювання історичних подій і процесів	12	4	1		7						
Разом за змістовим модулем 2	72	22	9		40						
Усього годин	90	26	13		51						

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінар – розгорнута бесіда Роль моделювання у науці та пізнанні. Види моделювання	2
2	Семінар – розгорнута бесіда Приклади застосування моделювання в історії та суспільстві	2
3	Семінар – дискусія Економічне моделювання історії (майбутнього)	2
4	Семінар – розгорнута бесіда Політичне моделювання історії (майбутнього)	2
5	Семінар запитань і відповідь Суспільно-демографічне моделювання історії (майбутнього)	2
6	Семінар – дискусія Культурне моделювання історії (майбутнього)	1
7	Семінар запитань і відповідь Особистість – суспільство. Моделі взаємовідносин та розвитку	1
8	Семінар – дискусія	1

	Моделювання історичних подій і процесів	
...		13

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Добір статистичної інформації щодо соціального, економічного, політичного, культурного, демографічного розвитку людства
4. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Тема	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи курсу «Соціальний розвиток»			
Семінар – розгорнута бесіда Роль моделювання у науці та пізнанні. Види моделювання	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: основні характеристики моделювання, як методу наукового пізнання; види моделювання; специфіка соціального моделювання. Джерела [1, 2, 3, 4, 6, 7]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар – розгорнута бесіда Приклади застосування моделювання в історії та суспільстві	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: співвідношення між кліодінамікою і кліометрією; еволюція моделювання; спеціально наукові методи та системи моделювання Джерела [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, понятій

			ний диктант
Змістовий модуль 2. Моделювання суспільно-історичних процесів			
Семінар – дискусія Економічне моделювання історії	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: суть економічного моделювання; правила побудови моделі; типи прогнозів Джерела [1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар – розгорнута бесіда Політичне моделювання історії	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: особливості моделювання в політиці; алгоритми моделювання політичних і соціально-економічних процесів; застосування теорії ігр в політичному моделюванні. Джерела [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар запитань і відповідь Суспільно- демографічне моделювання історії	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: методи вивчення чисельності та складу населення; демографічне прогнозування; оцінка точності прогнозів населення; прогнозні розрахунки населення світу та регіонів. Джерела [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16].	Тестування, проведення дискусії, заслуховування та

		2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	обговорювання повідомлень
Семінар – дискусія Культурне моделювання історії	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: проблеми культурогенезу; сучасна масова культура. Констатація факту та прогнозування її розвитку; сучасні підходи до моделювання деяких сфер культури. Джерела [1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар запитань і відповідь Особистість – суспільство. Моделі взаємовідносин та розвитку	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: технології соціального прогнозування; соціальне моделювання та проектування. Джерела [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, проведення дискусії, заслуховування та обговорювання повідомлень
Семінар – дискусія Моделювання історичних подій і процесів	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Чи існує проблема історичної альтернативи? Чи потрібно в історичних дослідженнях розглядати альтернативи розвитку історії? Чому? Яким повинен бути підхід дослідника з проблеми вивчення альтернативності історії. Джерела [1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13].	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування

		2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	та обговор ювання доповіде й
--	--	--	--

1.7 Результати навчання

1	Знання сутності моделювання суспільно-політичного розвитку
2	Здатність прогнозування загальносвітового суспільно-історичного розвитку
3	Уміння моделювати різні варіанти суспільно-історичного розвитку
4	Уміння аналізувати факти, дати, економічні, військові, політичні та культурні особливості міжнародних відносин
5	Здатність ефективно спілкуватися з колегами та споживачами послуг музеїв, представляти інформацію у зручний та зрозумілий спосіб усно і письмово, використовуючи відповідну лексику та термінологію рідною мовою чи іноземною
6	Уміння бачити взаємозв'язок між минулим та майбутнім і його можливі варіанти розвитку
7	Здатність орієнтуватися в суспільно-історичних процесах використовуючи причинно-наслідковий принцип
8	Уміння працювати з статистичними, соціологічними даними, знатися на концепціях суспільно-історичного та культурного розвитку

1.8 Форми викладання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійне опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

1.9 Методи оцінювання

Залік

1.10 Розподіл балів, які отримують студенти протягом семестру

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються протягом семестру -100 балів.

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Задачі, завдання, кейси тощо	Обговорення теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1						
Тема 1	2		4			6
Тема 2	3		4		15	22
Разом змістовий модуль 1	5		8		15	28
Змістовий модуль 2						
Тема 1	3		4			7
Тема 2	3		4			7
Тема 3	3		4			7
Тема 4	3		4			7
Тема 5	3		4			7
Тема 6	3		4	10		17
Тема 7	3		4			7
Тема 8	3		4		20	27
Разом змістовий модуль 2	18		24	10	20	72
Разом	23		32	10	35	100

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
59-30	FX	2, «незадовільно»
0-29	F	

1.11 Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні вказівки з вивчення дисципліни.
3. Комплекти індивідуальних завдань.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

1.12. Рекомендована література

Базова

1. Кучик О.С. Зовнішня політика України Навч. посіб. / О.С. Кучик, О.А Заяць. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Кузубов М.В. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів [Текст] : [монографія] / Кузубов М. В., Єдинак О. М., Овандер Н. Л. – К. : [КСУ], 2010. – 170 с.
3. Соціологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Докаш В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Докаша] ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 359 с.
4. Букалов, А. В. Потенциал личности и загадки человеческих отношений / А. В. Букалов. – М. : Черная белка, 2009. – 592 с.
5. Піддубна О. О. Моделювання економічної динаміки [Текст] : навч.-метод. посіб. / Піддубна О. О., Гоцуленко В. В., Андрейшина Н. Б. ; Обл. комун. вищ. навч. закл. Ін-т підприємництва "Стратегія". – Д. : Біла К. О., 2010. – 328 с.
6. Тонєва К. Моделювання інноваційних процесів [Текст] : конспект лекцій / Тонєва К. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 95 с.
7. Коваленко Г.Д. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища [Текст] : навч. посіб. / Коваленко Г. Д. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 168 с.

Допоміжна

1. Коляда, Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки [Текст] : монографія / Ю. В. Коляда ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 297 с.
2. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [Текст] : монографія / Є. О. Лодатко ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : [СДПУ], 2010. – 148 с.
3. Ляшенко І.М. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Ляшенко, М.В. Коробова, І. А. Горіцина ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2010. – 319 с.
4. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / Р.В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
5. Єнін, М.Н. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. "Соціологія", "Реклама та зв'язки з громадськістю" / М. Н. Єнін ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2012. - 167 с.
6. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] : монографія / А. І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 365 с.

7. Соціологія політики : підручник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 ч. / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова] ; [Європ. ун-т], Центр практ. філос., Центр соціол. і політ. дослідж. та технологій "Соціополіс". - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011 .Ч. 1. - 2011. - 398 с.
8. Соціологія права : метод. рек. до вивч. дисципліни для студ. спец. 8.13010201 "Соціальна робота" / Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т" ; [уклад.: В. О. Смірнова, І. О. Титаренко]. - К. : НТУУ "КПІ", 2012. - 51 с.
9. Суровцева, І.Ю. Соціологія організацій: навч.-метод. посіб. / Суровцева І. Ю. ; Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк : Технопарк, 2012. - 131 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт паціональної історичної бібліотеки [Електронній ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nibu.kiev.ua/>
2. Сайт української історичної бібліотеки [Електронній ресурс]. – Режим доступу: <http://exlibris.org.ua/>
3. Сайт «Liberfree.com» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfree.com>
4. Сайт «twirpx.com» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/>
5. Сайт «Бібліотека Інокентія Ахмерова» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ahmerov.com/>
6. Сайт універсальна бібліотека [Електронній ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gumer.info>

ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Тема 1.1 Роль моделювання у науці та пізнанні. Види моделювання

План заняття

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Основні характеристики моделювання як методу наукового пізнання
 - Види моделювання
 - Специфіка соціального моделювання
 - Процес моделювання
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*

Тема 1.2 Приклади застосування моделювання в історії та суспільстві

План заняття

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Загальні відомості
 - Співвідношення між кліодінамікою і кліометрією
 - Еволюція моделювання
 - Методи та системи моделювання
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

МОДЕЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Тема 2.1 Економічне моделювання історії

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Загальні відомості
 - Виділення економічних об'єктів
 - Формалізація (наскільки це можливо) основних характеристик об'єкта
 - Вибір методу рішення та його одержання

- Аналіз рішення
2. *Індивідуальне тестування.*
 3. *Презентація рефератів (доповідей).*

Тема 2.2 Політичне моделювання історії

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Моделювання в політиці
 - Алгоритми моделювання політичних і соціально-економічних процесів
 - Застосування теорії ігор в політичному моделюванні
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*

Тема 2.3 Суспільно-демографічне моделювання історії

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Методи вивчення чисельності та складу населення
 - Демографічне прогнозування
 - Оцінка точності прогнозів населення
 - Прогнозні розрахунки населення світу та регіонів
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*

Тема 2.4 Культурне моделювання історії

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Проблеми культурогенезу
 - Сучасна масова культура. Констатація факту та прогнозування її розвитку
 - Сучасні підходи до моделювання деяких сфер культури
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей).*

Тема 2.5 Особистість – суспільство. Моделі взаємовідносин та розвитку

- 1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Технології соціального прогнозування
 - Соціальне моделювання та проектування
- 2. Індивідуальне тестування.*
- 3. Презентація рефератів (доповідей).*

Тема 2.6 Моделювання історичних подій і процесів

- 1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Чому дослідник повинен розглядати альтернативні варіанти розвитку історичних подій і процесів.
 - Які фактори необхідно враховувати при розгляді альтернативного розвитку історії.
 - Методологічні аспекти проблеми альтернативності в історії.
 - Розгляд альтернативного розвитку історії на прикладі історичних досліджень.
 - Проблеми історичного моделювання
- 2. Індивідуальне тестування.*
- 3. Презентація рефератів (доповідей).*

ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Відповідно до державних освітніх стандартів, самостійна робота повинна становити не менш 50% часу, передбаченого для виконання основної освітньої програми.

Основними завданнями самостійної роботи є:

- освоєння в повному обсязі основної освітньої програми;
- формування професійних якостей, знань, умінь і навичок майбутніх фахівців;
- розвиток і поглиблення професійних, наукових і практичних інтересів студентів;
- формування навичок самостійної навчальної, науково-дослідної й практичної роботи.

Самостійна робота студентів передбачає:

- підготовку до аудиторних занять;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему й пошук додаткової інформації;
- переклад іноземних джерел установленої тематики;
- виконання індивідуального навчально-дослідницького завдання з навчальної дисципліни протягом семестру;
- самостійна робота над окремими темами навчальних дисциплін;
- підготовка й оформлення схем, діаграм й інших завдань графічного характеру;
- обробка та підготовка огляду опублікованих статей у спеціалізованих і інших виданнях;
- підготовка до всіх видів контрольних випробувань;
- підготовка до підсумкової державної атестації;
- робота в студентських наукових кружках, участь у семінарах тощо.

Самостійна навчальна і науково-дослідна робота виконується студентами під керівництвом керівника, що здійснює аудиторну роботу в навчальній групі.

Організація і контроль процесу та змісту навчальної самостійної роботи і її результатів здійснюється відповідно до графіків контролю самостійної роботи студентів.

Основними формами контролю самостійної роботи є:

- поточний контроль виконання індивідуального навчально-дослідного завдання;
- оцінка якості конспекту, виконаного з питань теми, досліджуваної самостійно;
- тестування, виконання письмової контрольної роботи;
- оцінка знань за модулями дисципліни.

Результати самостійної науково-дослідної роботи можуть бути опубліковані в спеціалізованих студентських або наукових, науково-методичних виданнях вищого навчального закладу, апробовані на науково-практичних студентських конференціях.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Тема 1.1 Роль моделювання у науці та пізнанні. Види моделювання

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, заслуховування доповідей, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Становлення поняття «розвиток», передумови розвитку
- Ресурси розвитку
- «Розвиток» як наукова категорія. Наукові підходи до розуміння проблеми розвитку.
- Що виступає факторами розвитку соціології розвитку?
- Які ресурси розвитку соціології розвитку вам відомі, охарактеризуйте їх.
- Які соціальні підходи Вам відомі, у рамках аналізу соціології розвитку?
- Які передумови розвитку соціології розвитку?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Вкажіть суть суспільного розвитку згідно вчення О.Канта

- A. зростанні рівня соціальної злагоди
- B. вдале поєднання соціальної рівності і політичної демократії, що запобігає переродженню соціальної рівності у політичну деспотію;
- C. об'єктивне удосконалення всіх сторін суспільного буття і відповідно – зростання суб'єктивного задоволення людини своїм існуванням;
- D. це постійне гармонійне вдосконалення різних сторін людської природи відповідно до законів еволюції.

2. Продовжити речення: «Дослідник Дюркгейм вкладав у термін розвиток...»

- A. вдале поєднання соціальної рівності і політичної демократії, що запобігає Переродженню соціальної рівності у політичну деспотію
- B. зростання рівня соціальної злагоди
- C. поступальна зміну суспільно-економічних формацій у результаті соціальних революцій
- D. це постійне гармонійне вдосконалення різних сторін людської природи відповідно до законів еволюції

3. Вкажіть головний ресурс суспільно-історичного розвитку

- A. наука
- B. праця
- C. матеріальне забезпечення
- D. виробництво

4. Продовжить речення: «Відповідно до технології управління представницькі організації...»

- A. до засобів тиску і контролю додається винагорода – стимуляція як засіб владної маніпуляції, діяння на мотив поведінки
- B. додаються орієнтири на соціально-психологічне згуртування, впроваджується технологія «людських» стосунків
- C. характеризуються байдужістю до колективної мети та індивідуальних проєктів, застосовують лише владний тиск і контроль щодо людських і матеріальних ресурсів
- D. розглядає себе як носія особливих інтересів, цінностей і мети, у відповідності з якими формується вся технологія управління і колективного діяння

5. Продовжити речення : «В епоху Просвітництва під культурою розуміли...»

- A. відповідність людської поведінки гуманістичним ідеалам
- B. міру обізнаності, вченості, різнобічної освіченості
- C. як сукупний результат досягнень у сфері науки і мистецтва
- D. розумність, передусім, суспільних порядків, інституцій та установ

6. Продовжити речення : «Селективна функція культури спрямована на...»

- A. контроль, регулювання, впорядкування поведінки суб'єктів соціальної взаємодії
- B. відбір певно визначених форм поведінки і досвіду для наступного їх розповсюдження
- C. на передачу і засвоєння культури
- D. компроміс між власне природою і власне суспільством

5. Підготуйтеся до письмового опитування.

6. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кучик О.С. Зовнішня політика України Навч. посіб. / О.С. Кучик, О.А Зяць. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Кузубов М.В. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів [Текст] : [монографія] / Кузубов М. В., Єдинак О. М., Овандер Н. Л. – К. : [КСУ], 2010. – 170 с.
3. Соціологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Докаш В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Докаша] ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 359 с.
4. Букалов, А. В. Потенциал личности и загадки человеческих отношений / А. В. Букалов. – М. : Черная белка, 2009. – 592 с.
5. Піддубна О. О. Моделювання економічної динаміки [Текст] : навч.-метод. посіб. / Піддубна О. О., Гоцуленко В. В., Андрейшина Н. Б. ; Обл. комун. вищ. навч. закл. Ін-т підприємництва "Стратегія". – Д. : Біла К. О., 2010. – 328 с.
6. Тонєва К. Моделювання інноваційних процесів [Текст] : конспект лекцій / Тонєва К. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 95 с.
7. Коваленко Г.Д. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища [Текст] : навч. посіб. / Коваленко Г. Д. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 168 с.

Допоміжна

1. Коляда, Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки [Текст] : монографія / Ю. В. Коляда ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 297 с.
2. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [Текст] : монографія / Є. О. Лодатко ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : [СДПУ], 2010. – 148 с.
3. Ляшенко І.М. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Ляшенко, М.В. Коробова, І. А. Горіцина ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2010. – 319 с.
4. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / Р.В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
5. Єнін, М.Н. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. "Соціологія", "Реклама та зв'язки з громадськістю" / М. Н. Єнін ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2012. - 167 с.
6. Сухуруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] : монографія / А. І. Сухуруков, Ю.М. Харазішвілі ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 365 с.
7. Соціологія політики : підручник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 ч. / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова] ; [Європ. ун-т], Центр практ. філос., Центр соціол. і політ. дослідж. та технологій "Соціополіс". - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011 .Ч. 1. - 2011. - 398 с.

8. Соціологія права : метод. рек. до вивч. дисципліни для студ. спец. 8.13010201 "Соціальна робота" / Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т" ; [уклад.: В. О. Смірнова, І. О. Титаренко]. - К. : НТУУ "КПІ", 2012. - 51 с.
9. Суровцева, І.Ю. Соціологія організацій: навч.-метод. посіб. / Суровцева І. Ю. ; Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк : Технопарк, 2012. - 131 с.

Тема 2. Приклади застосування моделювання в історії та суспільстві

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, заслуховування доповідей, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Класифікація орієнтацій розвитку
- Місце особи в системі ціннісних орієнтацій розвитку
- Особа як головний об'єкт та суб'єкт соціального розвитку?
- Які види орієнтацій розвитку Вам відомі?
- Яка роль ідеології в соціальному розвитку?
- Яка різниця між ідеологією та утопією?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Вкажіть прізвище вчено, що ввів до наукового обігу термін «Аномія»

- A. Асха
- B. Мільграм
- C. Дюркгейм
- D. Маркс

2. Вкажіть категорії на які можна поділити у загальному вигляді норми

- A. норми права, норми – соціальні моделі, моду, норми – суспільні потреби
- B. норми моралі, норми – соціальні моделі, моду, норми – суспільні потреби
- C. норми права, норми моралі, норми – суспільні потреби
- D. норми права, норми – соціальні моделі, норми моралі

3. Вкажіть основу ідеології раціонального, згідно ідей соціального розвитку

- A. певна соціальна група, клас, інколи навіть професійна група
- B. нація

- С. більш широка соціальна спільнота, ніж нація
- Д. політична партія

4. Вкажіть умови появи ретроутопії

- А. якщо ж в основі соціальних перетворень лежить прагнення до відродження, повернення до колись втрачених можливостей
- В. якщо утопія спрямована на розв'язання принципово нових завдань
- С. якщо панівний клас, здатний до відтворення нових суспільних відносин, тяжіє до створення соціальної утопії, яка пропонує суспільству певну історичну перспективу
- Д. у тому випадку, коли панівний клас не здатний до керівництва суспільним поступом

5. Вкажіть передумови перетворення звичайного (побутового) індивіда в історичного суб'єкта

- А. культурно-ціннісних орієнтацій розвитку
- В. залучення до соціального життя соціуму
- С. залучення до політичного життя соціуму
- Д. підвищення культурного рівня людини
- А.

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кучик О.С. Зовнішня політика України Навч. посіб. / О.С. Кучик, О.А Заяць. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Кузубов М.В. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів [Текст] : [монографія] / Кузубов М. В., Єдинак О. М., Овандер Н. Л. – К. : [КСУ], 2010. – 170 с.
3. Соціологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Докаш В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Докаша] ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 359 с.
4. Букалов, А. В. Потенциал личности и загадки человеческих отношений / А. В. Букалов. – М. : Черная белка, 2009. – 592 с.
5. Піддубна О. О. Моделювання економічної динаміки [Текст] : навч.-метод. посіб. / Піддубна О. О., Гоцуленко В. В., Андрейшина Н. Б. ; Обл. комун. вищ. навч. закл. Ін-т підприємництва "Стратегія". – Д. : Біла К. О., 2010. – 328 с.
6. Тонєва К. Моделювання інноваційних процесів [Текст] : конспект лекцій / Тонєва К. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 95 с.

7. Коваленко Г.Д. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища [Текст] : навч. посіб. / Коваленко Г. Д. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 168 с.

Допоміжна

1. Коляда, Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки [Текст] : монографія / Ю. В. Коляда ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 297 с.
2. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [Текст] : монографія / Є. О. Лодатко ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : [СДПУ], 2010. – 148 с.
3. Ляшенко І.М. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Ляшенко, М.В. Коробова, І. А. Горіцина ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2010. – 319 с.
4. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / Р.В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
5. Єнін, М.Н. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. "Соціологія", "Реклама та зв'язки з громадськістю" / М. Н. Єнін ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2012. - 167 с.
6. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] : монографія / А. І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 365 с.
7. Соціологія політики : підручник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 ч. / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова] ; [Європ. ун-т], Центр практ. філос., Центр соціол. і політ. дослідж. та технологій "Соціополіс". - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011 .Ч. 1. - 2011. - 398 с.
8. Соціологія права : метод. рек. до вивч. дисципліни для студ. спец. 8.13010201 "Соціальна робота" / Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т" ; [уклад.: В. О. Смірнова, І. О. Титаренко]. - К. : НТУУ "КПІ", 2012. - 51 с.
9. Суровцева, І.Ю. Соціологія організацій: навч.-метод. посіб. / Суровцева І. Ю. ; Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк : Технопарк, 2012. - 131 с.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 . МОДЕЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Тема 3-4. Економічне, політичне моделювання історії

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, заслуховування доповідей, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Роль економічного моделювання
- Соціальні рухи: значення, роль
- Типологія економічних моделей
- Розвиток економіки на сучасному етапі
- Соціальні рухи в історії

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Вкажіть хто вперше ввів поняття соціальних класів для пояснення історичних процесів

- A. німецькими істориками періоду Реставрації
- B. французькими істориками періоду Реставрації
- C. К. Марксом
- D. античними філософами

2. Дайте визначення поняттю «Керівний клас»

- A. це клас, здатний очолити соціальний розвиток
- B. це той клас, який здатний тільки відтворити існуючі відносини
- C. клас який знаходиться в організованому до нього протистоянні
- D. сукупність соціальних організацій та інституцій, котрі здійснюють регуляцію і контроль

3. Вкажіть основні цілі-орієнтації соціальних рухів

- A. нові цінності
- B. інверсію своїх вимог і практики боротьби
- C. сферу виробництва
- D. класову боротьбу

4. Продовжити речення: «Центральний елемент буржуазної культурної моделі це»

- A. розвиток виробництва
- B. культ грошей
- C. класова боротьба
- D. розвиток культури

5. Дайте визначення терміну Соціальні рухи

- А. об'єднання класів та їх спільників для досягнення своїх політичних цілей
- В. форма суспільного функціонування особливо могутньої політичної партії
- С. допоміжний інструмент класової боротьби
- Д. носій соціальної утопії

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кучик О.С. Зовнішня політика України Навч. посіб. / О.С. Кучик, О.А Заяць. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Кузубов М.В. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів [Текст] : [монографія] / Кузубов М. В., Єдинак О. М., Овандер Н. Л. – К. : [КСУ], 2010. – 170 с.
3. Соціологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Докаш В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Докаша] ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 359 с.
4. Букалов, А. В. Потенциал личности и загадки человеческих отношений / А. В. Букалов. – М. : Черная белка, 2009. – 592 с.
5. Піддубна О. О. Моделювання економічної динаміки [Текст] : навч.-метод. посіб. / Піддубна О. О., Гоцуленко В. В., Андрейшина Н. Б. ; Обл. комун. вищ. навч. закл. Ін-т підприємництва "Стратегія". – Д. : Біла К. О., 2010. – 328 с.
6. Тонєва К. Моделювання інноваційних процесів [Текст] : конспект лекцій / Тонєва К. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 95 с.
7. Коваленко Г.Д. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища [Текст] : навч. посіб. / Коваленко Г. Д. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 168 с.

Допоміжна

1. Коляда, Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки [Текст] : монографія / Ю. В. Коляда ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 297 с.
2. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [Текст] : монографія / Є. О. Лодатко ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : [СДПУ], 2010. – 148 с.
3. Ляшенко І.М. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Ляшенко, М.В. Коробова, І. А. Горіцина ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2010. – 319 с.

4. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / Р.В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
5. Єнін, М.Н. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. "Соціологія", "Реклама та зв'язки з громадськістю" / М. Н. Єнін ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2012. - 167 с.
6. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] : монографія / А. І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 365 с.
7. Соціологія політики : підручник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 ч. / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова] ; [Європ. ун-т], Центр практ. філос., Центр соціол. і політ. дослідж. та технологій "Соціополіс". - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011 .Ч. 1. - 2011. - 398 с.
8. Соціологія права : метод. рек. до вивч. дисципліни для студ. спец. 8.13010201 "Соціальна робота" / Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т" ; [уклад.: В. О. Смірнова, І. О. Титаренко]. - К. : НТУУ "КПІ", 2012. - 51 с.
9. Суровцева, І.Ю. Соціологія організацій: навч.-метод. посіб. / Суровцева І. Ю. ; Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк : Технопарк, 2012. - 131 с.

Тема 5. Суспільно-демографічне моделювання історії

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, заслуховування доповідей, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Види демографічного прогнозу
- Роль соціальних організацій в розвитку суспільства
- Методики побудови суспільно-демографічних моделей
- Глобалізація як фактор суспільно-демографічного моделювання

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Дайте визначення поняттю «Демократія»...

- А. форма державного правління, за якої верховні органи державної влади обираються на певний термін, з окресленими законами повноваженнями
- В. форма державно-політичного устрою суспільства, яка заснована на визнанні народу першоджерелом, вищим суддею, головним принципом влади
- С. форма державного правління, за якої найвища державна влада повністю (необмежена, абсолютна монархія) або частково (обмежена, конституційна)

- монархія) належить одній особі – спадкоємному монархові
- D. форма державного устрою, за якої вищі територіальні одиниці держави мають певну юридично визначену політичну самостійність

2. Вкажіть, що покладено в основу соціальної моделі демократії

- A. законність і справедливе судочинство
B. представництво інтересів різних соціальних груп
C. диктатура пануючого класу
D. права людини

3. Продовжити речення: «Схема переходу до демократично регульованого розвитку, найхарактерніша для країн Західної Європи та Північної Америки тому, що робиться...»:

- A. акцент на розвиток на авторитарній, тоталітарній чи деспотичній основі
B. акцент на колективній мобілізації під контролем і керівництвом авторитарної держави або партії
C. акцент на відкритості ринків (включаючи культурний, політичний і соціальний ринки), вільному підприємництві та ініціативі у всіх сферах суспільного життя
D. акцент на ефективне функціонування політичної системи, котра здатна поєднати відкритість ринків, дух підприємництва, соціальну мобілізацію на основі представництва інтересів, державне регулювання надмірної експансії ринків, взаємний контроль керівництва і народних мас

4. Вкажіть найбільш характерні різновиди українських політиків

- A. політикани і пропагандисти
B. політикани і економісти
C. економісти і пропагандисти
D. синдикалісти і пропагандисти

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кучик О.С. Зовнішня політика України Навч. посіб. / О.С. Кучик, О.А Зяць. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Кузубов М.В. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів [Текст] : [монографія] / Кузубов М. В., Єдинак О. М., Овандер Н. Л. – К. : [КСУ], 2010. – 170 с.

3. Соціологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Докаш В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Докаша] ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 359 с.
4. Букалов, А. В. Потенциал личности и загадки человеческих отношений / А. В. Букалов. – М. : Черная белка, 2009. – 592 с.
5. Піддубна О. О. Моделювання економічної динаміки [Текст] : навч.-метод. посіб. / Піддубна О. О., Гоцуленко В. В., Андрейшина Н. Б. ; Обл. комун. вищ. навч. закл. Ін-т підприємництва "Стратегія". – Д. : Біла К. О., 2010. – 328 с.
6. Тонєва К. Моделювання інноваційних процесів [Текст] : конспект лекцій / Тонєва К. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 95 с.
7. Коваленко Г.Д. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища [Текст] : навч. посіб. / Коваленко Г. Д. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 168 с.

Допоміжна

1. Коляда, Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки [Текст] : монографія / Ю. В. Коляда ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 297 с.
2. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [Текст] : монографія / Є. О. Лодатко ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : [СДПУ], 2010. – 148 с.
3. Ляшенко І.М. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Ляшенко, М.В. Коробова, І. А. Горіцина ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2010. – 319 с.
4. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / Р.В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
5. Єнін, М.Н. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. "Соціологія", "Реклама та зв'язки з громадськістю" / М. Н. Єнін ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2012. - 167 с.
6. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] : монографія / А. І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 365 с.
7. Соціологія політики : підручник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 ч. / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова] ; [Європ. ун-т], Центр практ. філос., Центр соціол. і політ. дослідж. та технологій "Соціополіс". - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011. Ч. 1. - 2011. - 398 с.
8. Соціологія права : метод. рек. до вивч. дисципліни для студ. спец. 8.13010201 "Соціальна робота" / Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т" ; [уклад.: В. О. Смірнова, І. О. Титаренко]. - К. : НТУУ "КПІ", 2012. - 51 с.
9. Суровцева, І.Ю. Соціологія організацій: навч.-метод. посіб. / Суровцева І. Ю. ; Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк : Технопарк, 2012. - 131 с.

Тема 6. Культурне моделювання історії

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, заслуховування доповідей, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Значення культури в розвитку суспільства
- Теорії культурогенезу
- Функції культури
- Види культурного моделювання

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Під розвитком у найбільш поширеному значенні даного терміну розуміється

- A. зміна світогляду
- B. появлення нових партій
- C. виникнення нової країни
- D. творення нового типу суспільства

2. Дайте визначення терміну розвиток у політичній сфері

- A. визначається масовістю і розмаїттям форм культурного виробництва і споживання, доступністю їх для основної маси населення, рівнем освіти
- B. це валовий національний продукт, виробництво певної сукупності найважливіших народногосподарських товарів або їх грошового еквівалента на душу населення
- C. демократичними та прозорими виборами
- D. визначається мірою контролю суспільства за діяльністю держави

3. Дайте визначення поняттю Суб'єкт розвитку

- A. суспільство
- B. керуючий орган влади
- C. політична партія
- D. громадський рух

4. Вкажіть ресурси розвитку...

- A. Наука, релігія, освіта, культура
- B. Політика, техніка, освіта, культура
- C. Наука, техніка, освіта, культура
- D. Наука, техніка, релігія, культура

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кучик О.С. Зовнішня політика України Навч. посіб. / О.С. Кучик, О.А Заяць. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Кузубов М.В. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів [Текст] : [монографія] / Кузубов М. В., Єдинак О. М., Овандер Н. Л. – К. : [КСУ], 2010. – 170 с.
3. Соціологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Докаш В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Докаша] ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 359 с.
4. Букалов, А. В. Потенциал личности и загадки человеческих отношений / А. В. Букалов. – М. : Черная белка, 2009. – 592 с.
5. Піддубна О. О. Моделювання економічної динаміки [Текст] : навч.-метод. посіб. / Піддубна О. О., Гоцуленко В. В., Андрейшина Н. Б. ; Обл. комун. вищ. навч. закл. Ін-т підприємництва "Стратегія". – Д. : Біла К. О., 2010. – 328 с.
6. Тонєва К. Моделювання інноваційних процесів [Текст] : конспект лекцій / Тонєва К. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 95 с.
7. Коваленко Г.Д. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища [Текст] : навч. посіб. / Коваленко Г. Д. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 168 с.

Допоміжна

1. Коляда, Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки [Текст] : монографія / Ю. В. Коляда ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 297 с.
2. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [Текст] : монографія / Є. О. Лодатко ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : [СДПУ], 2010. – 148 с.
3. Ляшенко І.М. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Ляшенко, М.В. Коробова, І. А. Горіцина ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2010. – 319 с.

4. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / Р.В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
5. Єнін, М.Н. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. "Соціологія", "Реклама та зв'язки з громадськістю" / М. Н. Єнін ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2012. - 167 с.
6. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] : монографія / А. І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 365 с.
7. Соціологія політики : підручник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 ч. / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова] ; [Європ. ун-т], Центр практ. філос., Центр соціол. і політ. дослідж. та технологій "Соціополіс". - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011 .Ч. 1. - 2011. - 398 с.
8. Соціологія права : метод. рек. до вивч. дисципліни для студ. спец. 8.13010201 "Соціальна робота" / Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т" ; [уклад.: В. О. Смірнова, І. О. Титаренко]. - К. : НТУУ "КПІ", 2012. - 51 с.
9. Суровцева, І.Ю. Соціологія організацій: навч.-метод. посіб. / Суровцева І. Ю. ; Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк : Технопарк, 2012. - 131 с.

Тема 7. Особистість – суспільство.

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, заслуховування доповідей, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Роль особистості у розвитку історичного процесу
- Еволюція колективізму
- Взаємовідносини індивід - колектив
- Міжкультурні взаємодії

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Дайте визначення поняттю «Демократія»...

- Е. форма державного правління, за якої верховні органи державної влади обираються на певний термін, з окресленими законами повноваженнями;
- Ф. форма державно-політичного устрою суспільства, яка заснована на визнанні народу першоджерелом, вищим суддею, головним принципом влади;

- Г. форма державного правління, за якої найвища державна влада повністю (необмежена, абсолютна монархія) або частково (обмежена, конституційна монархія) належить одній особі – спадкоємному монархові;
- Н. форма державного устрою, за якої вищі територіальні одиниці держави мають певну юридично визначену політичну самостійність.

2. Дайте визначення поняттю «Безпосередня демократія»

- А. рішення приймають виборні органи, особи, представницькі організації, котрим виборці передовірили (віддали на виборах) своє право на прийняття рішень чи вибір позицій стосовно основних сторін суспільного життя;
- В. рішення приймає керівник держави особисто;
- С. рішення приймає виборні органи пануючого класу;
- Д. рішення приймаються шляхом прямої участі виборців: голосування на зборах, мітингах та інших зібраннях, проведення референдумів.

3. Укажіть основу ліберальної моделі демократії

- А. законність і справедливе судочинство;
- В. представництво інтересів різних соціальних груп;
- С. диктатура пануючого класу;
- Д. права людини.

4. Укажіть основу конституційної моделі демократії

- А. законність і справедливе судочинство;
- В. представництво інтересів різних соціальних груп;
- С. диктатура пануючого класу;
- Д. права людини.

5. Укажіть основу соціальної моделі демократії

- Е. законність і справедливе судочинство;
- Ф. представництво інтересів різних соціальних груп;
- Г. диктатура пануючого класу;
- Н. права людини.

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кучик О.С. Зовнішня політика України Навч. посіб. / О.С. Кучик, О.А Заяць. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Кузубов М.В. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів [Текст] : [монографія] / Кузубов М. В., Єдинак О. М., Овандер Н. Л. – К. : [КСУ], 2010. – 170 с.

3. Соціологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Докаш В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Докаша] ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 359 с.
4. Букалов, А. В. Потенциал личности и загадки человеческих отношений / А. В. Букалов. – М. : Черная белка, 2009. – 592 с.
5. Піддубна О. О. Моделювання економічної динаміки [Текст] : навч.-метод. посіб. / Піддубна О. О., Гоцуленко В. В., Андрейшина Н. Б. ; Обл. комун. вищ. навч. закл. Ін-т підприємництва "Стратегія". – Д. : Біла К. О., 2010. – 328 с.
6. Тонєва К. Моделювання інноваційних процесів [Текст] : конспект лекцій / Тонєва К. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 95 с.
7. Коваленко Г.Д. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища [Текст] : навч. посіб. / Коваленко Г. Д. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 168 с.

Допоміжна

1. Коляда, Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки [Текст] : монографія / Ю. В. Коляда ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 297 с.
2. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [Текст] : монографія / Є. О. Лодатко ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : [СДПУ], 2010. – 148 с.
3. Ляшенко І.М. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Ляшенко, М.В. Коробова, І. А. Горіцина ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2010. – 319 с.
4. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / Р.В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
5. Єнін, М.Н. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. "Соціологія", "Реклама та зв'язки з громадськістю" / М. Н. Єнін ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2012. - 167 с.
6. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] : монографія / А. І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 365 с.
7. Соціологія політики : підручник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 ч. / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова] ; [Європ. ун-т], Центр практ. філос., Центр соціол. і політ. дослідж. та технологій "Соціополіс". - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011. Ч. 1. - 2011. - 398 с.
8. Соціологія права : метод. рек. до вивч. дисципліни для студ. спец. 8.13010201 "Соціальна робота" / Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т" ; [уклад.: В. О. Смірнова, І. О. Титаренко]. - К. : НТУУ "КПІ", 2012. - 51 с.
9. Суровцева, І.Ю. Соціологія організацій: навч.-метод. посіб. / Суровцева І. Ю. ; Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк : Технопарк, 2012. - 131 с.

Тема 8. Моделювання історичних подій і процесів

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, заслуховування доповідей, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Кліодинаміка та кліометрія
- Глобальне моделювання історії
- Локальне моделювання історії
- Роль особистості в розвитку історичного процесу
- Роль та місце економіки і науки в загальному розвитку людства

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Під розвитком у найбільш поширеному значенні даного терміну розуміється

- Е. зміна світогляду;
- Ф. появлення нових партій;
- Г. виникнення нової країни;
- Н. творення нового типу суспільства.

2. Дайте визначення терміну розвиток у сфері виробництва

- А. визначається масовістю і розмаїттям форм культурного виробництва і споживання, доступністю їх для основної маси населення, рівнем освіти;
- В. це валовий національний продукт, виробництво певної сукупності найважливіших народногосподарських товарів або їх грошового еквівалента на душу населення;
- С. демократичними та прозорими виборами;
- Д. визначається мірою контролю суспільства за діяльністю держави.

3. Дайте визначення терміну «Стабілізація»

- А. секуляризація релігії, становлення масової освіти, знищення станових привілеїв і досягнення певної соціальної рівності, поліпшення загального добробуту населення у зв'язку із різким підвищенням продуктивності праці та обсягів виробництва, зростання вільного часу та ін.;
- В. досягнення рівноваги основних елементів соціальної системи: матеріального виробництва, суспільних накопичень, ресурсних вилучень і наступного продуктивного інвестування науки, техніки, освіти і культури;

- C. осучаснення, досягнення традиційним суспільством сучасних рис і властивостей;
- D. всі соціальні процеси можливі лише як державні, а всі державні стосунки ототожнюються із суспільними.

4. Вкажіть ресурси розвитку...

- E. Наука, релігія, освіта, культура;
- F. Політика, техніка, освіта, культура;
- G. Наука, техніка, освіта, культура;
- H. Наука, техніка, релігія, культура.

5. Дайте визначення терміну «Модернізація»

- A. досягнення рівноваги основних елементів соціальної системи: матеріального виробництва, суспільних накопичень, ресурсних вилучень і наступного продуктивного інвестування науки, техніки, освіти і культури;
- B. осучаснення, досягнення традиційним суспільством сучасних рис і властивостей;
- C. сучасне суспільство розуміється як таке, що протистоїть архаїчному;
- D. заснована на структурно-функційній тотожності людей, однаковості їх дій, вірувань і способу життя.

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кучик О.С. Зовнішня політика України Навч. посіб. / О.С. Кучик, О.А Зяць. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Кузубов М.В. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів [Текст] : [монографія] / Кузубов М. В., Єдинак О. М., Овандер Н. Л. – К. : [КСУ], 2010. – 170 с.
3. Соціологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Докаш В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Докаша] ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 359 с.
4. Букалов, А. В. Потенциал личности и загадки человеческих отношений / А. В. Букалов. – М. : Черная белка, 2009. – 592 с.
5. Піддубна О. О. Моделювання економічної динаміки [Текст] : навч.-метод. посіб. / Піддубна О. О., Гоцуленко В. В., Андрейшина Н. Б. ; Обл. комун. вищ. навч. закл. Ін-т підприємництва "Стратегія". – Д. : Біла К. О., 2010. – 328 с.
6. Тонєва К. Моделювання інноваційних процесів [Текст] : конспект лекцій / Тонєва К. В. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 95 с.

7. Коваленко Г.Д. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища [Текст] : навч. посіб. / Коваленко Г. Д. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 168 с.

Допоміжна

1. Коляда, Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки [Текст] : монографія / Ю. В. Коляда ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2011. - 297 с.
2. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [Текст] : монографія / Є. О. Лодатко ; Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : [СДПУ], 2010. – 148 с.
3. Ляшенко І.М. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Ляшенко, М.В. Коробова, І. А. Горіцина ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2010. – 319 с.
4. Вовк Р.В. Моделювання міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / Р.В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
5. Єнін, М.Н. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец. "Соціологія", "Реклама та зв'язки з громадськістю" / М. Н. Єнін ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2012. - 167 с.
6. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] : монографія / А. І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2012. – 365 с.
7. Соціологія політики : підручник : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 ч. / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова] ; [Європ. ун-т], Центр практ. філос., Центр соціол. і політ. дослідж. та технологій "Соціополіс". - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011 .Ч. 1. - 2011. - 398 с.
8. Соціологія права : метод. рек. до вивч. дисципліни для студ. спец. 8.13010201 "Соціальна робота" / Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т" ; [уклад.: В. О. Смірнова, І. О. Титаренко]. - К. : НТУУ "КПІ", 2012. - 51 с.
9. Суровцева, І.Ю. Соціологія організацій: навч.-метод. посіб. / Суровцева І. Ю. ; Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк : Технопарк, 2012. - 131 с.

Навчальне видання

Романуха Олександр Миколайович

Кафедра українознавства

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ МОДЕЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ
ПРОЦЕСІВ**

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 2,75.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50005, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 16.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.